

התייחסות לנושא הדיון

מערכת אקולוגיה וסביבה

אביטל גזית

המחלקה לזואולוגיה, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל-אביב

אביטל גזית

המחלקה לזואולוגיה, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל-אביב

דוד ירוסלביץ

סמנכ"ל בכיר לתשתיות, משרד החקלאות ופיתוח הכפר

אלון זס"ק

ראש אגף מים, שפכים ונחלים, המשרד להגנת הסביבה

אלון רוטשילד

רכז שימור סביבה וטבע מחוז מרכז, החברה להגנת הטבע

זאב לנדא

מנכ"ל רשות ניקוז ירקון, ומנכ"ל פורום מנכ"לי רשויות הניקוז

דוד פרגמנט

מנהל רשות נחל הירקון

אבי אוזן-דולב

אקולוג בתי גידול לחים, רשות שמורת הטבע והגנים

ראובן לסטר

האוניברסיטה העברית בירושלים; לסטר את גולדמן – משרד עורכי דין

אברי קדמון

הקן הקיימת לישראל

מאמר זה עבר שיפוט עמיתים

ציטוט מומלץ

שיט בירקון בשנת 1971 | צילום: דפנאי – איש שלום. באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

נושא הדיון

רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל

[שולחן הדיונים](#)

גיליון סתיו 2010 / כרך 1 (3)

3 באוקטובר, 2010

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים**. רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי

אקולוגיה מ. 2010. רב-שיח בנושא
מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל.
אקולוגיה וסביבה 1(3): 55-71.

ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים** – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ושימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול**.

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

מבנה ותפקוד מערכות נחלים ים תיכוניים – רקע לדיון

אביטל גזית

המחלקה לזואולוגיה, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל-אביב

הפגיעה בצוללני השייטת כתוצאה מזיהום נחל הקישון בשפכים תעשייתיים היא אחת מנקודות התפנית בפעילות לשיקום נחלי ישראל | צילום: ישראל סיני. באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי**

של נחלים: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

מצב הנחלים ויכולת שיקומם בתנאי מצוקת מים

אביטל גזית

המחלקה לזואולוגיה, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל-אביב

מלחת הקישון. בימים אלו מתקיים מאבק לשמירתה בהובלת רשות נחל הקישון. לטענת פרופ' גזית, רשות ניקוז לא הייתה נרתמת למאבק למען ערך אקולוגי זה בנחל הקישון לו היה הנחל מנוהל על-ידיה | צילום: אביטל גזית

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים:** רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

קורת גג אחת לנחלי ישראל

דוד ירוסלביץ

סמנכ"ל בכיר לתשתיות, משרד החקלאות ופיתוח הכפר

הסדרת הזרימה בנחל שורק בלב שטח פתוח | צילום: אבי אוזן-דולב

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים**: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ושימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפשו.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

שיפור איכות המים ופעולות נוספות – המפתח לשיקום נחלים

אלון זס"ק

ראש אגף מים, שפכים ונחלים, המשרד להגנת הסביבה

במשך עשרות שנים עיקרו את צמחיית גדת נחל שורק (באזור השפך) בחומרי הדברה ובחומרים מונעי נביטה כדי להקל על פעולת ריסוס נגד יתושים. פעולות אלו תרמו לסחף מוגבר של גדות הנחל ולשינויים תכופים בתצורת הנחל באזור מישור החוף | צילום: אבי אוזן-דולב

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים**. רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות

מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים** – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול**.

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרהר-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

רשויות ניקוז מנהלות את נחלי ישראל – האם החתול יכול לשמור על השמנת?

אלון רוטשילד

כ"ז שימור סביבה וטבע מחוז מרכז, החברה להגנת הטבע

אנפה אפורה על גדת הירקון | צילום: Dennis Jarvis, Flickr, CC BY-SA 2.0

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים**: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים** – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול**.

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

רשויות הניקוז דורשות סמכויות נוספות

זאב לנדאו

מנכ"ל רשות ניקוז ירקון, ומנכ"ל פורום מנכ"לי רשויות הניקוז

תחזוקת נחלים נועדה לאפשר זרימה רציפה של מים באפיק ללא שינוי בתצורת האפיק. הירקון, 1992 | צילום: דורי. באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים.** רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפשו.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

הנחלים הם נכס, אם נרצה בכך

דוד פרגמנט
מנהל רשות נחל הירקון

ילדי גן בטיול לגדות הירקון בליווי שומר בשנת 1930 | ארכיון זאב וילנאי. באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים**: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכם ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת ללוחלוחית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים** – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית

לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

לנחל צרכים משלו – הערכה מחודשת לאופי ניצול הנחל ולהתגוננות מפניו

אבי אוזן-דולב

אקולוג בתי גידול לחים, רשות שמורת הטבע והגנים

גלישה בקו הביוב של רמת בית שמש בערוץ נחל ישעי | צילום: אבי אוזן-דולב

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים:** רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות, גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכם ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתוכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפשו.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

לנחלי ישראל נדרש ניהול אגני על פי המודל האירופי

ראובן לסטר

זאוניברסיטה העברית בירושלים; לסטר את גולדמן – משרד עורכי דין

נחל הקיבוצים | צילום: גלי אשכנזי, מתאר פיקיוויקי ישראל, CC BY 2.5

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעיינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי**

של נחלים: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראו לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)

התאמת סביבת הנחלים לשימוש האדם

אברי קדמון
הקרן הקיימת לישראל

דיג בנחל אלכסנדר בשנת 1965 | צילום: קרמר. באדיבות ארכיון הצילומים של קק"ל

נחלים הם אלמנט נופי טבעי מיוחד במינו. מי גשמים ומעינות תמיד חייבים נתיב לזרום בו, ולפיכך נחלים הם חיוניים ללא קשר לשימוש הנעשה בקרקעות הסמוכות לגדותיהם, בין אם מדובר בערים צפופות, במרחבים פתוחים, באזורי תעשייה, בשדות או בשמורות טבע. הבדלים בנקודות המבט וצרכים מגוונים (כמו ניקוז גשמים, מניעת הצפות, הזרמת שופכין, שאיבת מים לשימושי אדם ולחקלאות, אגירת מי שיטפונות, שמירה על בתי גידול לחים ותיירות) **גרמו לתפיסות שונות לגבי אופן הניהול המיטבי של נחלים**: רשויות הניקוז הוקמו על פי חוק מתוך התייחסות לנחלים כאל תעלות שמטרתן לנקז את מי הגשמים ביעילות הגבוהה ביותר מבלי לפגוע בשטחים בנויים או בשטחי חקלאות; גופי שמירת טבע וסביבה ראו בנחלים מערכות אקולוגיות מימיות טבעיות שמגוון ביולוגי ייחודי מתקיים בתוכן ונסמך עליהן; גופים אחרים ראו בנחל תשתית לפעילות אנושית של פנאי ונופש. גידול האוכלוסין והפיתוח הכלכלי בישראל מביאים לבנייה נמרצת, להגדלת כמויות השפכים, לניצול מוגבר של מקורות מי הנחלים ולמקורות זיהום רבים, ומחריפים את ההשלכות של הבדלי הגישות האלה. **סוגיית ניהול נחלי ישראל הופכת לרלוונטית מתמיד בתקופה זו, לאור תכניתה של הממשלה להקים גוף שירכז את סמכויות ניהול הנחלים – הרשות הארצית לניהול נגר וניקוז, המתכננת לפעול בתוך משרד החקלאות.**

ניהול נחלים מחייב הבנה בהיבטים מקצועיים מתחומים מגוונים. מסיבה זו וכתוצאה מהביזור המאפיין את ניהול משק המים בישראל, ישנם גופים רבים בעלי סמכות או בעלי עניין המעורבים בשיקום ובשימור נחלי ישראל. בדיון משתתפים בעלי תפקידים בכירים בגופים אלו. ביקשנו מפרופ' אביטל גזית, אקולוג של נחלים ים תיכוניים, כמי שהניח את התשתית המדעית לשיקום נחלים בישראל, לפרוס את הרקע המקצועי לדיון. בהמשך **משתתפי הדיון מאירים מזוויות שונות את האופן שבו ראוי לדעתם לנהל את נחלי ישראל בצורה המאזנת בין תפקידיו השונים של הנחל, תוך מתן דגש על כלי המדיניות הנדרשים לשיפור הניהול.**

בין השאלות החשובות העולות מתוך הדיון: מהם התנאים המנהליים הבסיסיים הרצויים לגוף המנהל נחלים באופן מקיים? כיצד מאזנים בין הצורך ביצירת מערכת מרכזית שתדע לקדם את המדיניות שנקבעה מתוך ראייה רחבה לבין החשש מריכוז כוח במוקד אחד שאין לו היכולת לייצג את הצרכים המקומיים? עד כמה יעיל המהלך שנותן אחריות סביבתית לרשויות ניקוז? איך מרחיבים את המומחיות האקולוגית-סביבתית של העוסקים בתחום?

אנו מקווים שהרב-שיח המנוהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת או במקומות אחרים, יתרמו לשיפור הניהול של נחלי ישראל ולהבנת הסוגיה בקרב ציבור רחב שהנחלים קרובים ללבו ולנפש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא מדיניות שיקום ושימור נחלי ישראל](#)